

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-92>

УДК 330.339.9:62-1

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ СПІВПРАЦІ ТОВ «КПП-ЦЕНТР» ТА АВСТРИЙСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ АВТО-ОБЛАДНАННЯМ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TECHNICAL COOPERATION BETWEEN KPP-CENTER LLC AND AUSTRIAN ENTERPRISES IN THE FIELD OF AUTO EQUIPMENT TRADE IN EXTREME CONDITIONS

Гнилянська Леся Йосифівна

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2924-7165>

Замостний Володимир Володимирович

аспірант,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2943-7779>

Gnylianska Lesia, Zamostnyi Volodymyr

National University «Lviv Polytechnic»

Стаття присвячена актуальним питанням розвитку міжнародної технічної співпраці у сфері торгівлі авто-обладнанням. На підставі узагальнення теоретичних основ та сучасних поглядів на вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на стан міжнародної технічної співпраці у сфері торгівлі країни та її підприємств, нагальною є розробка теоретико-методологічних та практичних підходів щодо формування та реалізації міжнародної технічної співпраці у сфері торгівлі. Систематизовано пріоритетні напрямки розвитку технічної співпраці у сфері торгівлі авто-обладнанням; вивчено законодавче регламентування міжнародної технічної співпраці та міжнародної торгівлі; проаналізовано макроекономічні показники України та Австрії; вивчено досвід Австрії у розвитку пріоритетних напрямків технічної співпраці у сфері торгівлі авто-обладнанням; надано організаційно-економічну характеристику ТОВ «КПП-Центр» та вивчено можливості технічної співпраці у сфері торгівлі авто-обладнанням на ТОВ «КПП-Центр» в умовах розвитку МЕН України та Австрії. Вибрано та обгрунтовано заходи, а також надано рекомендації щодо розвитку пріоритетних напрямків технічної співпраці України та Австрії у сфері торгівлі авто-обладнанням, зокрема для ТОВ «КПП-Центр».

Ключові слова: підприємство, міжнародна співпраця, технічна співпраця, торгівля, авто-обладнання.

International technical cooperation contributes to the development of international relations of the enterprise for its integration into the world and European business system and the growth of authority in the world. Joint work with foreign partners is aimed primarily at training specialists; holding international conferences, symposia, seminars and working meetings; membership in international scientific and administrative structures, associations, societies; celebration of certain achievements of the enterprise at the international level. The process of creating a high-quality and effective administrative and legal framework for the activities of enterprises is impossible without participation in international organizations and various programs for adaptation and development in our country. Among the main forms of such cooperation, which contributes to the improvement of work and modernization of the enterprise in today's realities, we can single out the signing of international technical cooperation programs, joint meetings, etc. This testifies to the relevance and necessity of considering such a direction of the enterprise's activity as international technical cooperation in the field of trade, in particular auto-equipment. On the basis of generalization of theoretical foundations and modern views on the impact of globalization and integration processes on the state of international technical cooperation in the field of trade of the country and its enterprises, it is urgent to develop theoretical,

methodological and practical approaches to the formation and implementation of international technical cooperation in the field of trade. The priority directions of development of technical cooperation in the field of trade in auto-equipment are systematized; the legislative regulation of international technical cooperation and international trade has been studied; macroeconomic indicators of Ukraine and Austria are analyzed; the experience of Austria in the development of priority areas of technical cooperation in the field of trade in auto equipment is studied; the organizational and economic characteristics of KPP-Center LLC are provided and the possibilities of technical cooperation in the field of trade in auto equipment at KPP-Center LLC in the context of the development of MEW in Ukraine and Austria were studied. Measures are selected and substantiated, as well as recommendations for the development of priority areas of technical cooperation between Ukraine and Austria in the field of trade in auto equipment are provided.

Keywords: enterprise, international cooperation, technical cooperation, trade, auto equipment.

Постановка проблеми полягає у визначенні ролі а також можливостей участі в екстремальних умовах для України та перспектив міжнародного науково-технічного співробітництва. Разом з тим постає потреба у підвищенні рівня якості реалізованих вже проектів та спрощенні умов до залучення вітчизняних науковців та підприємців до науково-технічного співробітництва, що в свою чергу відкриє нові можливості для розвитку науки та техніки України, послабить бар'єри входу до реалізації спільних проектів з метою підвищення ефективності міжнародного науково-технічного співробітництва між країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблеми міжнародної технічної співпраці у сфері торгівлі, саме як передумови національного економічного розвитку, відображені в працях таких вчених-класиків, зокрема Д. Рікардо [1] та ін. Наукові розробки щодо впливу глобалізації світогосподарських зв'язків на економічний розвиток національних економік через канали міжнародної торгівлі, міжнародне інвестування, міжнародні валютно-фінансові відносини, відображені зокрема у працях Барни М. І. [2]. Питання дослідження співпраці у сфері міжнародної торгівлі були предметом наукового аналізу в роботах провідних учених-економістів, а саме: Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Іксарова Н. О. [3]. Більш предметному висвітленню сучасних закономірностей розвитку міжнародної технічної співпраці сприяли Гончарова І. В., Євтушенко В. А., Михайленко Д. Г. [4], Клочковська В. О., Клочковський О. В., Трегубов О. С. [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На підставі узагальнення теоретичних основ та сучасних поглядів на вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на стан міжнародної технічної співпраці у сфері торгівлі країни та її підприємств, нагальною є розробка теоретико-методологічних та практичних підходів щодо форму-

вання та реалізації міжнародної технічної співпраці у сфері торгівлі. Отже, подальшого аналізування та розвитку вимагає ряд питань, зокрема, дослідження теоретичних аспектів міжнародної технічної співпраці, її практичної реалізації, а також пошуку концептуальних засад удосконалення міжнародної технічної співпраці у сфері міжнародної торгівлі автообладнанням, зокрема між австрійськими підприємствами та ТОВ «КПП-Центр».

Формування цілей статті (постановка завдання). Потрібно ознайомитися із законодавчим регламентуванням міжнародної технічної співпраці та міжнародної торгівлі; проаналізувати макроекономічні показники України та Австрії; вивчити досвід Австрії у розвитку пріоритетних напрямків технічної співпраці у сфері торгівлі автообладнанням; надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «КПП-Центр»; вивчити можливостей технічної співпраці у сфері торгівлі автообладнанням на ТОВ «КПП-Центр» в умовах розвитку МЕВ України та Австрії; Зробити прогноз розвитку основних показників МЕВ України та Австрії і їх підприємств; Вибрати, обґрунтувати заходи та надати рекомендації щодо розвитку пріоритетних напрямків технічної співпраці України та Австрії у сфері торгівлі автообладнанням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародне економічне співробітництво є серед одних із вагомих факторів, який має вплив на рівень світового прогресу та економічний розвиток країни.

Розвиток міжнародних економічних відносин не лише сприяє економічному зростанню міжнародного співтовариства, він також і підтримує збереження та зміцнення мирних відносин. МЕВ послаблюють міжнародну напруженість та сприяють створенню міжнародної системи економічної безпеки. Для основних експортоорієнтованих галузей української економіки (АПК, металургія, легка промисловість) немає місця на світовому ринку.

Тому для того щоб знайти свою нішу на ринку і втиснутися в вузькі торгові ряди потрібні докорінні зміни. Перш за все це стосується змін технологій. В той час як весь світ використовує високоефективні, енергозберігаючі, комп'ютеризовані апарати, українські підприємства працюють на радянських верстатах, які давно варто було списати.

Подальший розвиток економіки можливий лише за умови використання тих переваг, які надають нам міжнародний поділ праці та кооперація.

Активна міжнародна співпраця є стимулом для обміну економічного та політичного досвіду країн, що у свою чергу сприяло створенню нових поєднань економічних політик та як наслідок стрімкому економічному зростанню країн.

Міждержавна технічна співпраця – це спільна технічна діяльність, яка здійснюється в певних рамках відповідних міждержавних, міжурядових і міжвідомчих угод про технічне співробітництво. Проводиться вона державними установами (різної приналежності) і суспільними організаціями (які об'єднують науковців і фахівців). В межах такої співпраці суб'єкти можуть приймати участь у виконанні міжнародних технічних програм і проектів, долучатися до діяльності іноземних і міжнародних товариств, асоціацій і спілок на правах їх членів, укладати контракти з іноземними організаціями і юридичними особами, брати участь у міжнародних симпозиумах та інших заходах в області розвитку технічної співпраці.

Отже, міжнародне технічне співробітництво являє собою міцні й тривалі взаємозв'язки кооперативного типу, які в своїй основі мають спільні, наперед вироблені й узгоджені наміри, закріплені в довгострокових економічних договорах і угодах. Виробники і споживачі здійснюють міжнародну торгівлю без

посередньо або через посередників (товарні біржі, торги, аукціони).

В сучасних умовах міжнародне співробітництво України відбувається в таких основних формах, як науково-технічне співробітництво, взаємовигідна міжнародна торгівля (зовнішня торгівля), надання кредитів та позик, в тому числі і безвідплатних, створення спільних підприємств, спеціалізація і кооперування виробництва, торгівля технологіями, або спеціалізація на виробництві комплектуючого обладнання тощо.

Розвиток міжнародної науково-технічної кооперації України можливий у таких формах (табл. 1).

Головною метою МТС є отримання технічних результатів з подальшим коректним застосуванням – економічних чи фінансових результатів. Міжнародне технічне співробітництво в умовах глобалізації України є необхідною умовою технічного розвитку та виходу на вищий рівень розвитку. Міжнародна торгівля товарами та послугами, для якої характерними є дві риси: 1) переважання пропозиції товарів над існуючим попитом; 2) жорстка конкурентна боротьба між учасниками, займає важливе місце в складній системі міжнародних техніко-економічних відносин. Основними показниками міжнародної торгівлі є: експорт; імпорт; торговельне сальдо; торговельний оборот; платіжний баланс; торговельний баланс. Тому необхідно також систематизувати фактори, що впливають на ефективність міжнародного співробітництва на національному рівні [4] (табл. 2).

Проаналізуємо діяльність та міжнародну технічну співпрацю ТОВ «КПП-Центр». Ця компанія вже понад 20 років надає послуги з ремонту власникам вантажівок, автобусів та спецтехніки. Основною її спеціалізацією є ремонт та продаж запчастин до коробок передач та редукторів вантажних автомобілів,

Таблиця 1

Форми розвитку міжнародної технічної співпраці України

- запозичення досвіду та запрошення іноземних спеціалістів, а також підготовка, підвищення кваліфікації національних кадрів за кордоном;
- взаємодія створення, розширення та забезпечення нормальної діяльності навчальних закладів, науково-дослідних та консультативних центрів, у тому числі і спільних;
- співробітництво у галузі науки і техніки, будівництві, модернізації та експлуатації підприємств, інших об'єктів виробничого призначення і соціальної інфраструктури;
- обмін технологіями, ліцензіями, конструкторськими і проектними матеріалами, сприяння їх використанню;
- співробітництво у збиранні, обробці та використанні науково-технічної і економічної інформації.

Джерело: згруповано автором за [1–3]

Таблиця 2

Фактори, що впливають на ефективність міжнародного технічного співробітництва

- Економічні (ВВП на душу населення, зовнішній борг, темпи зростання ПІІ, курс національної валюти).
- Соціально-демографічні (середньомісячна заробітна плата, залишок імміграції, рівень безробіття, рівень освіти, вартість освіти, життя очікувана тривалість).
- Технологічні (витрати на НДДКР, зайнятість у сфері технологій, рівень інноваційної активності підприємств та інші).
- Політичні (ступінь відкритості економіки, індекс демократії, індекс сприйняття корупції).

Джерело: складено автором за [4–5]

автобусів та спец техніки. Цілями компанії є: дотримання корпоративних стандартів якості; доступні ціни на послуги; географічне розширення присутності в різних областях України. На рис. 1–4 представимо динаміку доходу, чистого прибутку, активів та зобов'язань ТОВ «КПП-Центр» за період 2020 – I кв. 2023 року та їх прогноз на 2024 рік.

В теоретичній площині важливо визначити рівень дієвості австрійського нейтралітету та порівняти його з позаблоковим статусом в Україні. Цікавим є досвід Австрії в інтеграції до Європейського Союзу та відповідної трансформації політики австрійського нейтралітету. Вплив Австрії на формування та реалізацію політики ЄС щодо України залишається

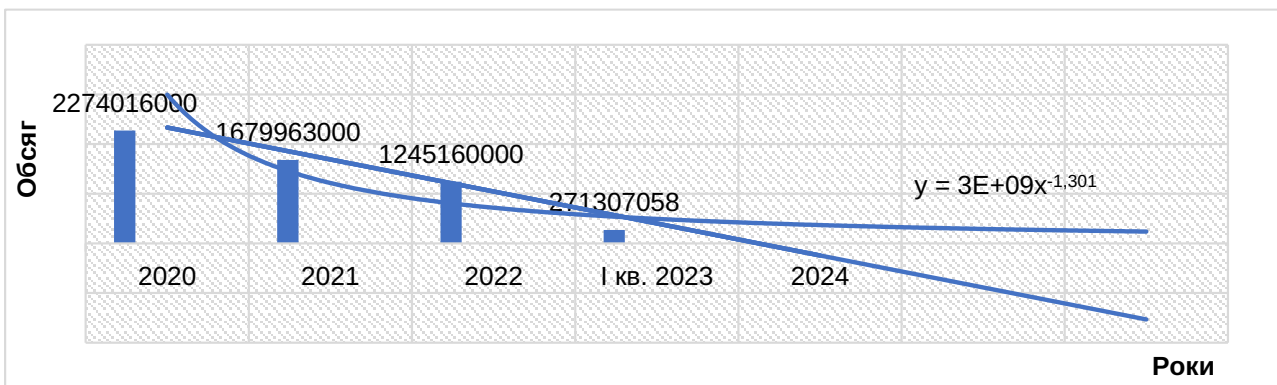

Рис. 1. Динаміка доходу ТзОВ «КПП-центр» за період 2020 – I кв. 2023 року та його прогноз на 2024 рік

Джерело: побудовано на основі даних ТзОВ «КПП-Центр»

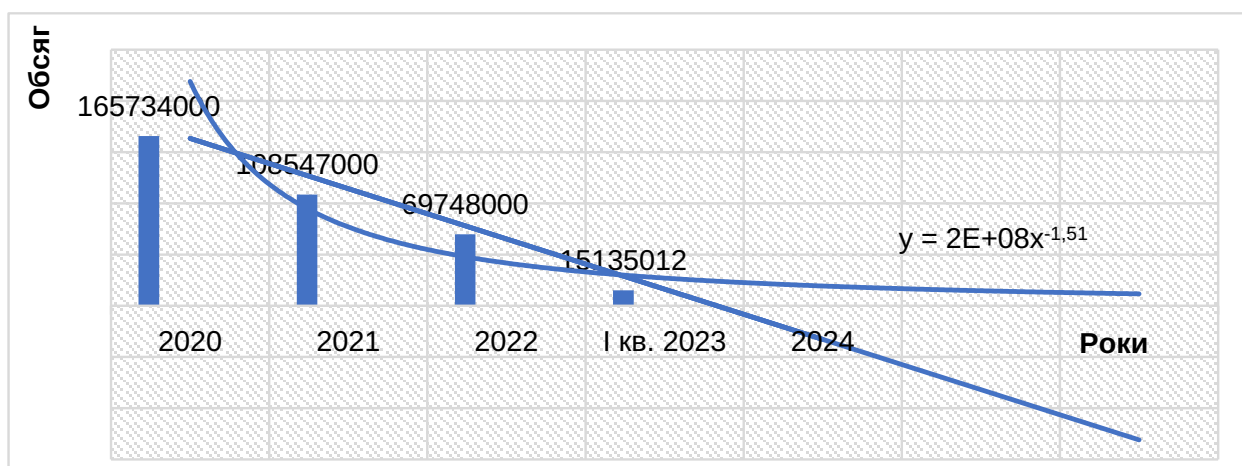

Рис. 2. Динаміка чистого прибутку ТзОВ «КПП-центр» за період 2020 – I кв. 2023 року та його прогноз на 2024 рік.

Джерело: побудовано на основі даних ТзОВ «КПП-Центр»

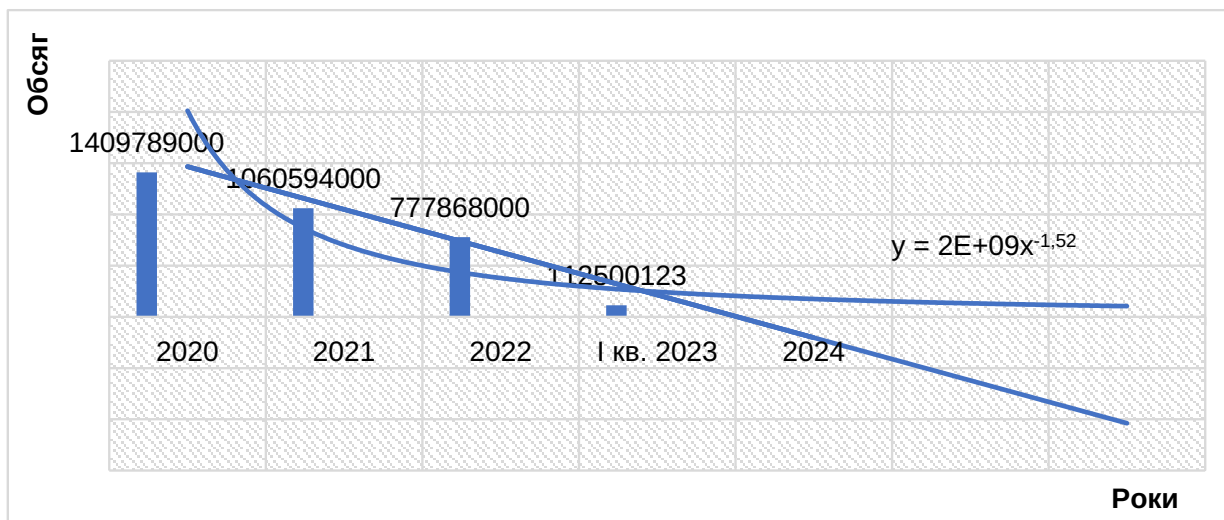

Рис. 3. Динаміка активів ТзОВ «КПП-центр» за період 2020 – I кв. 2023 року та їх прогноз на 2024 рік.

Джерело: побудовано на основі даних ТзОВ «КПП-Центр»

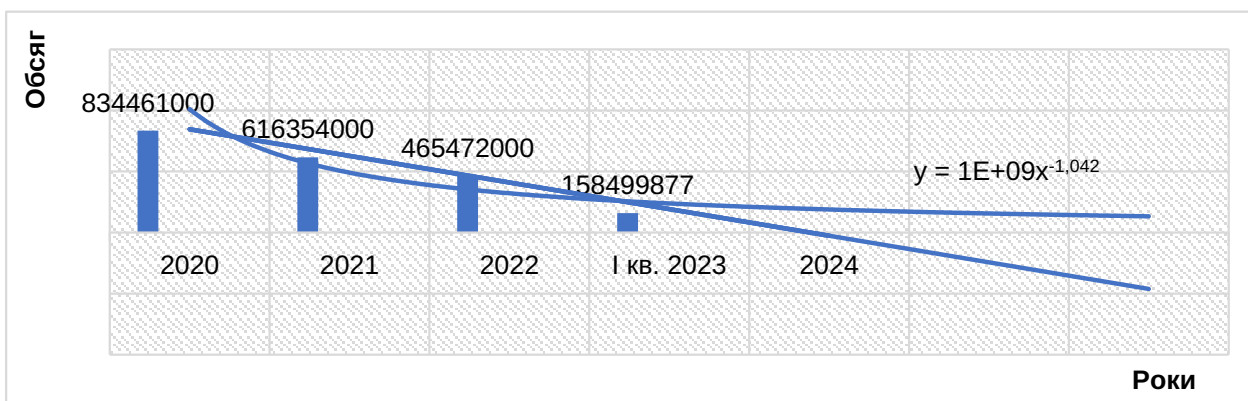

Рис. 4. Динаміка зобов'язань ТзОВ «КПП-центр» за період 2020 – I кв. 2023 року та їх прогноз на 2024 рік.

Джерело: побудовано на основі даних ТзОВ «КПП-Центр»

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

значним. Тому системний розвиток співпраці з Австрією залишається пріоритетом у реалізації європейської інтеграційної стратегії України.

Автомобілебудування з Австрії – Surprisingly Ingenious пропонує своїм замовникам з-за кордону послуги в багатьох сферах: будівництво кузовів, електрика та електроніка, двигуни або обслуговування.

В табл. 3. представимо 10 найбільших підприємств Австрії в галузі машинобудування з чистим оборотом в млн. євро за 2022 рік.

На даний момент наше досліджуване підприємство ТОВ «КПП-Центр» тісно співпрацює з австрійською фірмою ZF CV Distribution Austria GmbH, яка є високо-інноваційною компанією, що поставляє технологічно пере-

дові деталі – від повнопривідних пристроїв до циліндрів згоряння та акумуляторів електрокарів – широкому колу виробників автомобілів.

І якщо проаналізувати від початку 2022 року і до сьогодні, то було укладено з ним понад 22 угоди про купівлю-продаж авто та автообладнання (рис. 5).

Проаналізувавши дані, ми бачимо що підприємство, переважно імпортує авто- та автообладнання і в майбутньому планує збільшити закупівлю ще на 10–15%. Великих змін у автомобілебудуванні слід очікувати передусім у сферах екології та енергії. Внаслідок зростання у світовому масштабі витрат на екологію та коштів у зв'язку з забрудненням навколишнього середовища австрійські

Таблиця 3

Найбільші підприємства Австрії у галузі машинобудування

№	Найменування підприємства	Чистий оборот, (млн. євро)
1	Magna Steyr Fahrzeugtechnik AG & Co KG	5.035,70
2	BMW Motoren GmbH	3.354,50
3	Pierer Mobility AG (vormals: KTM Industries AG)	2.041,70
4	AVL List GmbH	1.579,21
5	ZKW Group GmbH	1.070,00
6	Kromberg & Schubert Austria GmbH & Co KG	1.050,05
7	Magna Powertrain GmbH & Co KG	1.028,83
8	BRP-Rotax GmbH & Co KG	979,88
9	CNH Industrial Österreich GmbH (Steyr-Traktoren, Case IH)	957,46
10	Rheinmetall MAN Military Vehicles Österreich GmbH	609,88

Джерело: сформовано авторами на основі [6]

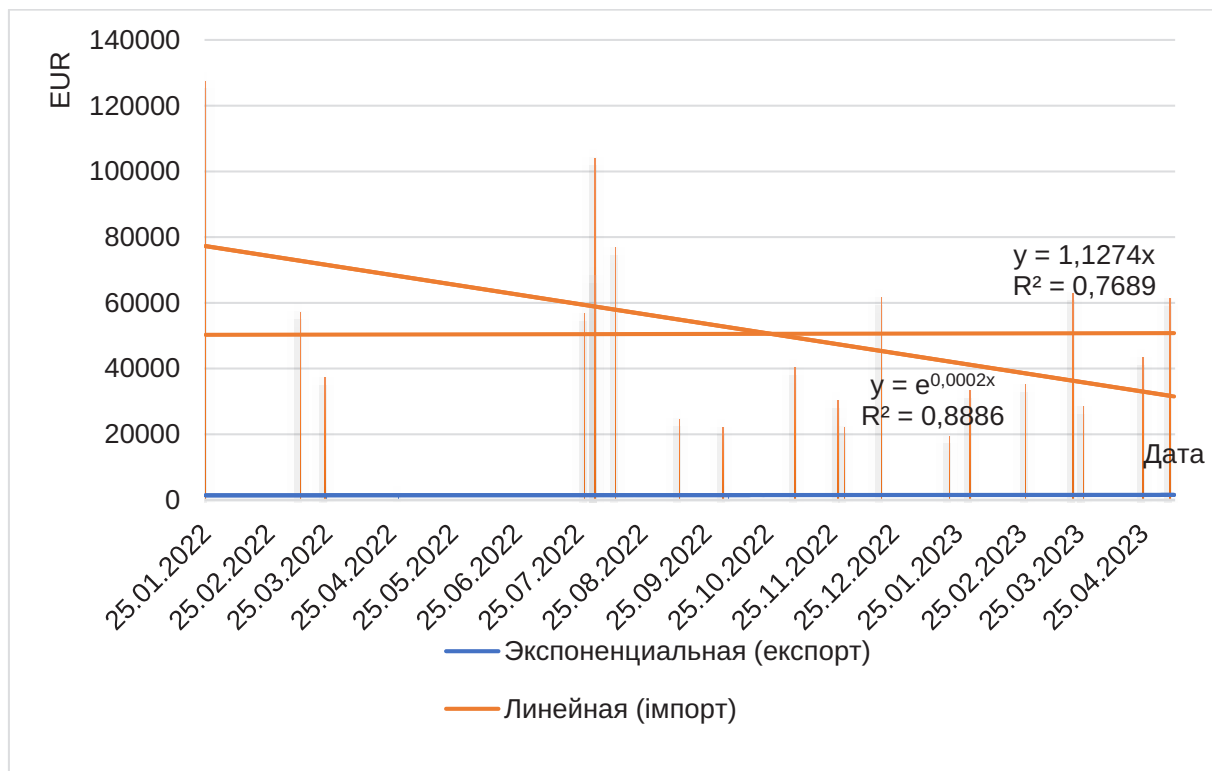

Рис. 5. Динаміка зовнішньоторгівельних операцій ТзОВ «КПП-Центр» із австрійською фірмою ZF CV Distribution Austria GmbH за період 2022 р. – травень 2023 р.

Джерело: побудовано авторами на основі даних ТзОВ «КПП-Центр»

виробники з галузі автомобілебудування спрямовують свої зусилля на зниження емісії та енергоефективну продукцію. Технічно цього можна досягти через нові приводні системи та зниження маси автомобілів. «Clean Mobility» (чиста мобільність) – це особлива сильна сторона австрійської галузі автомобілебудування.

Одним із самостійних напрямів розвитку системи міжнародної технічної співпраці є міжнародний обмін технічними досягненнями на комерційних засадах. Темпи росту ліцензійної торгівлі випереджають ріст світової торгівлі й вивозу капіталу. Однією із перспективних форм реалізації технологічних нововведень є лізинг.

Однією з форм розвитку технічних зв'язків, є кооперування в інноваційній сфері. В сучасних умовах технічна інтеграція здійснюється на таких рівнях: виробнича кооперація на рівні фірм, котрі здійснюють торгівлю авто-обладнанням. Необхідно поєднати зусилля та кошти різних компаній для розробки спільних

проектів; реалізація спільних технічних програм за допомогою регіональних економічних угруповань. В табл. 4. представимо особливості розвитку міжнародної технічної співпраці вітчизняних та австрійських підприємств у сфері торгівлі авто-обладнанням та рекомендації щодо їх втілення.

Таблиця 4

Особливості розвитку міжнародної технічної співпраці вітчизняних та австрійських підприємств у сфері торгівлі авто-обладнанням та рекомендації щодо їх втілення

Особливості	Рекомендації
1	3
Обмеженість у розвитку міжнародної технічної співпраці у сфері торгівлі авто-обладнанням, яка продовжує еволюціонувати під впливом соціально-економічних, інституційних і техніко-технологічних чинників.	В Україні дотепер не розроблено стратегії інтеграції до глобальної системи технічної співпраці у сфері торгівлі авто-обладнанням. Необхідно більш точно враховувати сутність та еволюцію їх форм і механізмів (орієнтуючись при цьому на прогресивні тенденції). Забезпечити доопрацювання, погодження та затвердження «Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2025 року» та плану заходів щодо її реалізації.
Механізми здійснення технічної співпраці залишаються неефективними і використовуються досить вузько.	Необхідно орієнтуватися на інтенсифікацію міжнародних технічних відносин. Потрібно ініціювати проведення переговорів з ЄС щодо можливостей започаткування проектів технічної допомоги у сфері виробництва та торгівлі авто-обладнанням а також щодо запровадження європейських стандартів на підприємствах, включаючи спільні інвестиційно-інноваційні проекти у цих сферах.
Українські стандарти безпеки авто-обладнання повинні відповідати європейським	Для їх покращення та якіснішого контролю необхідно створити Державну службу України з питань безпечності та захисту споживачів.
Формування австрійськими постачальниками консорціум австрійських компаній, що мають багатий досвід з ведення бізнесу за кордоном, зокрема і в Україні.	Партнерство міжнародного бізнесу надасть можливість австрійським постачальникам авто-обладнання конкурувати за великі проекти в українській автомобільній промисловості. (До таких проектів належить проектування, розробка, виробництво, маркетинг та продаж легкових автомобілів, вантажних автомобілів і автобусів, причепів, мотоциклів, мопедів, спеціальної та військової автомобільної техніки, запчастин та комплектуючих для автомобілів, мотоциклів та мопедів).
Трансфер знань як у Австрії, так і в Україні відбувається зазвичай від батька до сина на рівні кластеру (кооперативу).	Необхідно створити і задіяти спеціалізовані дослідницькі центри та інституції, які б відігравали важливу роль у функціонуванні автомобільної промисловості як єдиного механізму, кожен гравець ринку знав би свою позицію та роль – від фінансових організацій, до дослідницьких центрів.
Нерозвиненість інформаційних каналів та техніко-технологічна відсталість сфери торгівлі авто-обладнанням України	Інформація має велику цінність та визнається у всьому світі, як один із найвизначніших факторів, які впливають на продуктивність, ефективність, конкурентоздатність та генерування прибутку в будь-якій економічній діяльності. За допомогою неї постачальники мають проводити активне розповсюдження знань через активну комунікацію з автовиробниками, проведення семінарів, виставок та ін.

Продовження Таблиці 4

1	2
Наявність тіньових схем, за допомогою яких на податкових пільгах для українських водіїв намагаються заробити митники та посередники.	Необхідно враховувати офіційну суму авто, зазначену в договорі купівлі-продажу, фактичний технічний стан авто, рік випуску автомобіля.
Цінова нестабільність та залежність ринку від невизначених, переважно міжнародних факторів	Вимагає надійного бізнесу та гнучких навичок підприємництва, а також можливостей для регулювання цінової нестабільності.
Недосконала нормативно-правова база України щодо технічної співпраці у сфері міжнародної торгівлі авто-обладнанням	Вимагає розроблення нової редакції Закону України «Про внутрішню торгівлю», Закону України "Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні", Закону України «Про автотранспорт», Закону України «Про митний тариф» щодо державної підтримки автомобілебудівної промисловості України.

Джерело: сформовано авторами на основі [3–5]

Висновки. Послідовна макроекономічна стабілізація, розроблення нової редакції Закону України «Про внутрішню торгівлю» та Стратегії розвитку внутрішньої торгівлі на період до 2025 року, впровадження інноваційних технологій і систем менеджменту є передумовами та основними факторами успішного розвитку торговельних організацій і підприємств.

Але водночас вона потребує особливої уваги з боку держави. Потрібно враховувати такі фактори, як: складні соціально-економічні та політичні процеси в країні; відтік фінансового та людського капіталу з України до країн ЄС; втрата конкурентних переваг вітчизняних виробників послуг на користь європейських; витрати пов'язані з дотриманням європейських стандартів якості, створенням нормативної, адміністративної та правової бази; недосконалість нормативно-правової

бази; знецінення національної валюти, що зумовило посилення інфляційних процесів та значний ріст цін; дефіцит фінансових ресурсів; зменшення реальних доходів населення; загострення конкуренції на споживчому ринку України. Всі ці фактори змушують вітчизняних торговельних підприємців і менеджерів підприємств до більш активного пошуку та використання внутрішніх факторів, тобто: створення і розвитку власних торговельних марок; поширення ринку інтернет-торгівлі; удосконалення систем менеджменту торговельних підприємств на інноваційних засадах; розвитку електронної торгівлі. Міжнародна технічна співпраця у сфері торгівлі авто-обладнанням є результатом трьох доповнюючих один одного процесів – міжнародної торгівлі, міжнародної спеціалізації та міжнародного кооперування виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ricardo D. The Principles of Political Economy and Taxation. London. J.M. Dent and Sons. 1948. 316 p.
2. Барна М. І. Концепція розвитку системи внутрішньої торгівлі України в сучасних умовах трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 10. С. 63–70.
3. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Іксарова Н. О. Зовнішня торгівля України: XXI століття : монографія. Київ : Професіонал, 2016. 600 с.
4. Гонтарева І. В., Євтушенко В. А., Михайленко Д. Г. Особливості розвитку підприємництва в умовах військових дій та повоєнного відновлення України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-04>
5. Ключковська В. О., Ключковський О. В., Трегубов О. С. Макроекономічні аспекти відновлення функціонування малого та середнього бізнесу в контексті повоєнної відбудови національної економіки України. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1. С. 89–97.
6. Аналіз торгівлі товарами між Україною та ЄС в рамках ПВЗВТ: поточний стан та перспективи для лібералізації. URL: <https://eu-ua.ktmu.gov.ua/sites/default/files/>
7. Характеристика та фінансова звітність ТОВ «КПП-Центр» за 2020–2022 рр. URL: <https://www.ua-region.com.ua/38169102>

REFERENCES:

1. Ricardo D. (1948) *The Principles of Political Economy and Taxation*. London. J.M. Dent and Sons. 316 p.
2. Barna M. (2023) *Koncepcija rozvytku systemy vnutrishnjoji torghivli Ukrainy v suchasnykh umovakh transformacii* [The concept of development of the internal trade system of Ukraine in modern conditions of transformation]. *Investyciji: praktyka ta dosvid*, no. 10, pp. 63–70.
3. Mazaraki A. A., Melnyk T. M., Iksarova N. O. (2016) *Zovnishnya torhivlya Ukrainy: XXI st.* [Foreign trade of Ukraine: 21st century]. Kyiv: Professional. [in Ukrainian]
4. Hontareva, I. V., Yevtushenko, V. A., Mykhailenko, D. H. (2023) *Osoblyvosti rozvytku pidpriemnytstva v umovakh viiskovykh dii ta povoiennoho vidnovlennya Ukrainy* [Some peculiarities of the entrepreneurship development at the conditions of military aggression and post-war reconstruction of Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia: ekonomika ta upravlinnia*, no 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-04> [in Ukrainian]
5. Klochkovska V. O., Klochkovskyi O. V., Trehubov O. S. (2023) *Makroekonomichni aspekty vidnovlennia funktsionuvannia maloho ta serednoho biznesu v konteksti povoiennoi vidbudovy natsionalnoi ekonomiky Ukrainy* [Macroeconomic aspects of restoring the functioning of small and medium-sized businesses in the context of the post-war reconstruction of the national economy of Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, no 1, pp. 89–97. [in Ukrainian]
6. Analysis of trade in goods between Ukraine and the EU under the FTAA: current state and prospects for liberalization. Available at: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/> [in Ukrainian]
7. *Harakteristika ta finansova zvitnist TOV «KPP-Centr» za 2020–2022 rr.* Available at: <https://www.ua-region.com.ua/38169102>